

Beretning om Dorthea Hansdatter Lottrups liv og virke forfattet af Poul Worsøe – Horsens i november 2009.

Dorthea Hansdatter Lottrup var barn af ægteparret Niels Hanssøn Lottrup f. ca. 1610 i Horsens og Anna Christensdatter f. ca. 1610 i Espe Præstegaard på Fyn.

Ægteparrets yngste datter, Dorthea Hansdatter Lottrup, slog sig ligesom en af sine storebrødre (nr. 1128) ned i faderens fødeby, Horsens. Hun var født i Gudbjerg 3. maj 1657 og kom - efter at have lært at læse og skrive derhjemme - i 1667 som 10-årig i huset hos borgmester Peder Hansen i Svendborg og fra 1669 hos sognepræst i Gudme, Niels Madsen, der samme år var blevet viet til hendes storesøster Karen.

Hun skiftede i 1672 plads til Horsens hos sin faster, Anna (se under nr. 4512), der var gift med købmand og rådmænd Christopher Christensen Blymester for så i 1673 som 15-årig at blive husbestyrerinde hos deres søn (hendes fætter), Jørgen Christophersen Blymester (1642-97), der var ungarl. Han blev gift i 1680 og blev i 1682 borgmester i Horsens.

Den 14. november 1680 blev hun som 23-årig viet til negotiant (storkøbmand) og handelsmand Anders Jensen Thonboe (1648-97). Brylluppet blev holdt på deres gård på Torvet 6 i Horsens. Thonbogade i Horsens' centrum er opkaldt efter mandens broder, Jørgen Thonboe, som grundlagde og opbyggede gaden. Han døde i 1693 og var ligeledes købmand og handelsmand.

Dorthea og hendes mand blev meget rige, for Anders var en meget dygtig handelsmand, og den formue, de havde ved brylluppet, blev kraftigt forøget ved arv efter Anders' far, Jens Nielsen Thonboe, og ovennævnte broder samt ved en lang række gode handler.

De boede på Torvet indtil de i 1694 flyttede til godset "Hanstedgaard" lidt nord for Horsens, som de havde købt i 1685 for ca. 4.000 rdl. Godset havde de i mellemtiden ladet gennemgå en omfattende restaurering og nyopførelse.

Manden døde dog her allerede 29. juli 1697 og blev begravet i krypten under Hansted Kirke. På Dorthea's foranledning blev der i kirken i 1703 opsat et epitafium over ham. Epitafiet, der efter Dortheas død også kom til at omfatte hende, er kun repareret enkelte steder og blev rensat i 1969.

Parret fik 4 børn, hvoraf de 3 døde som små inden Anders' død, medens det sidste barn (en dreng) døde i 1704 som 14-årig. Dette medførte, at Dorthea ved en fundats den 12. maj 1705 oprettede stiftelsen "Hansted Hospital" med 24 pladser til gavn for gamle, syge, vanføre, enlige, boligløse og fattiglemmer. Der var ikke tale om noget sygehus, idet ordet "hospital" på den tid betød opholds- eller tilflugtssted. Folk fra godset havde fortrinsret til pladserne.

Dorthea flyttede i 1705 tilbage til Horsens, hvor hun havde et hus i Thonbogade. De sidste par år af sit liv var hun meget syg og konsulterede mange jyske læger.

Hun oprettede testamente, hvor størstedelen af den store formue skulle gå til "Hansted Hospital" til gavn for de kommende beboere der. Også venner og slægtninge skulle betænkes, ligesom Horsens Lærde Skole og universitetet skulle forsynes med legater, hvilket viser, at hun var en kvinde med hjertet på det rette sted, der gerne ville hjælpe og glæde, hvor der var brug for det.

Dorthea Hansdatter Lottrup, der var en meget troende kvinde, døde 25. januar 1711 i Horsens og blev bisat 3. februar i Horsens Klosterkirke, hvor pastor Winding hædrede hende for al hendes godgørelse med en ligprædiken, som kan ses i en protokol på 360 foliosider på Landsarkivet i Viborg. Hendes kiste blev placeret i den lille gang i Klosterkirkens nordre sideskib for senere at blive flyttet ud til manden i krypten under Hansted Kirke.

Efter hendes død blev bestemmelserne i fundatsen og testamentet sat i værk. Dorthea havde allerede i 1710 skrevet kontrakt med en forstander, og den første hospitalsbygning med plads til 24 lemmer på 4 små værelser stod færdig i 1712. Den fungerede helt frem til 1868, hvor den blev revet ned og erstattet med en trefløjet hovedbygning til 30 lemmer i 15 dobbeltværelser med kakkellov. Der blev herefter i 1870 udarbejdet en ny fundats for stiftelsen.

Beretning om Dorthea Hansdatter Lottrups liv og virke forfattet af Poul Worsøe – Horsens i november 2009.

I 1881 blev der indlagt vand og tilføjet en etage, så der blev plads til 60 lemmer i 26 dobbeltværelser og 8 enkeltværelser, hvorefter der i 1907, 1911, 1912 og 1914 blev indlagt hhv. telefon, centralvarme, elektricitet og WC.

Indtægterne til lemmernes underhold samt hele den øvrige drift kom fra godset, der siden 1705 havde tilhørt Hansted Hospital, og var stort, rigt og meget spredt. Det bestod af herregården "Hanstedgaard", Hansted Skov, 2 kirker (Hansted og Lundum), 5 fæstegårde, 23 huse, 1 vandmølle og 5 kongetiender fra kirker mellem Viborg, Hobro og Randers.

Alle fæstegårde og huse blev solgt i 1860'erne, så formuen fra 1859 til 1870 blev forøget fra 116.000 til 740.000 kr., medens "Hanstedgaard" blev bortforpagtet til folk udefra til en rimelig stor forpagtningsafgift. Disse forhold skabte den økonomiske basis for ovennævnte genopførelse i 1868, udvidelse i 1881 og de senere forbedringer.

Da en stor del af forpagtningsafgiften fra "Hanstedgaard" efterhånden gik til vedligeholdelse af gårdens bygninger, som påhvilede hospitalet, blev nettoindtægten der fra stærkt minimeret. Herregården blev derfor solgt i 1904 for 100.000 kr., som blev tilskrevet hospitalets formue.

Da aldersrenten i 1933 blev indført ved lov, skulle de gamle økonomisk klare sig selv. Hospitalet kom herefter til at fungere som et hjem for syge, og der blev ansat en sygeplejerske og 2 gangpiger. De 2 kirker blev selvejende i hhv. 1924 (Lundum) og 1956 (Hansted).

Hospitalets hovedbygning blev i samarbejde med Horsens Kommune i 1977-79 ombygget til et plejehjem med 50 pladser for 7,5 mio. kr., men det blev - på grund af et stort kurstab - nødvendigt at låne 11,5 mio. kr. Kommunen betalte udover lønninger samt delvise vedligeholdelsesudgifter samtlige renter og afdrag, indtil lånet var afbetalt i 1997.

I 1999 forbød Arbejdstilsynet brugen af nogle af boligerne, og samtidigt oplyste Civilretsdirektoratet, at man overtrådte hospitalets fundats, fordi kommunen visiterede beboerne. Kun beboerne i nabobygningen, Hansted Gamle Skole, visiterede man selv. Skolen, som lå på hospitalets grund, havde man erhvervet i 1944 og moderniseret i 1970.

Betingelsen for at hospitalet kunne fortsætte sin virksomhed var, at man forblev en selvstændig institution. Da man tillige forudså store reparationsudgifter, opsagde hospitalet overenskomsten med Horsens Kommune, og ved udgangen af 2001 var alle plejehjemsbeboerne flyttet til andre plejehjem.

Man gik så i gang med at ombygge hovedbygningen til 18 ældrevenlige seniorboliger med 9 boliger på hver af de to etager. I den gamle skole blev der indrettet 4 lignende boliger, heraf 1 til portneren. De samlede udgifter på 22 mio. kr. blev finansieret ved salg af Hansted Skov, støtte fra 2 store fonde samt lånoptagelse.

Lejlighederne blev taget i brug fra 2002-04, og der blev i 2003 oprettet nye vedtægter for en fond med det nye navn "Hansted Kloster", idet hospitalet blev omdøbt hertil. På 1. sal findes der desuden administrationskontor, en gæstlejlighed, fælles hyggerum samt indgang til den 2 etager høje kirkesals originale pulpitur (balkon) fra 1881. I stueetagen findes en fælles opholds- og spisestue, der kan 3-deles, TV-stue / bibliotek, 2 havestuer samt kirkesal med de originale stolestader fra 1868.

I kælderen er der indrettet internetcafé, billardsalon, hobbyværksted, syrum, motionsrum, pulterrum samt vaskerum. I parken er der i læ af hække og træer opstillet havebænke og legeredskaber til børn. Endvidere er der etableret petanque-bane, kroketplæne og stangtennis. Alle beboerne kan få et lille stykke jord til egen have, og drivhuset samt frugthaven er til fælles afbenyttelse.

Som endnu et gode for de i dag overvejende raske beboere kan det nævnes, at den nærmeste nabo mod syd er en privat ejet 18-hullers pay and play golfbane.

Klosteret udgav i 2005 en virkelig god og interessant 300-års jubilæumsbog af forfatteren Eigil Holm med titlen "Hansted Kloster-Hansted Hospital". Heri belyses hele forløbet gennem de 300 år, og mange af ovennævnte oplysninger er hentet herfra.

I bogen benævnes Dorthea hele vejen igennem som "Dorthe", der var hendes kaldenavn. Der findes dog i bogen et fotografi af en marmormindeplade fra 1868 over indgangspartiet fra parken i den vestvendte hovedfløj, hvorpå hun er benævnt med sit rigtige fornavn.

Beretning om Dorthea Hansdatter Lottrups liv og virke forfattet af Poul Worsøe – Horsens i november 2009.

I Hansted Skov er 2 af de større skovveje samt 1 af de 11 kæmpehøje i 1986 blevet navngivet efter hende med navnene ”Dorthea Hansdatters Vej”, ”Døve Dortes Vej”, og ”Døve Dortes Høj”. Hvad der forårsagede Dortheas ret tidlige død vides ikke, men hun led af fordøjelsesbesvær og må jo i h.t. foranstående navngivelser på et tidspunkt være blevet døv.

Det skal sluttelig nævnes, at der i klosterets kirkesal i hovedbygningen er ophængt et maleri på 142 x 130 cm. af Dorthea Hansdatter Lottrup, hvor hun sidder på en stenbænk under et draperi med en bog foran sig. Hun er forevigt stærkt forynget, så den ukendte kunstner har måske først malet det efter hendes død.

Undskyld denne lange udredning, men som ”naturaliseret” Horsensianer har jeg fundet det interessant med en omtale af denne spændende kvinde. Dorthea Hansdatter Lottrup indgår i modsætning til sine forældre (nr. 2256 / 2257) og broder (nr. 1128) - ikke direkte i anetavlen. Ovennævnte skildring er medtaget, da ”Hansted Kloster” står som et flot monument på egnen over hende og hendes store godgørelse.